

rcink évezredekre nyúlnak vissza. Bár nem vagyok történész, tudatában vagyok annak, hogy mi örökösei vagyunk a legelső emberi közösségeig visszanyúló valóságos őseinknek. Örökösei vagyunk sok ezer évre visszamenően őseinknek, akik gondolkodtak azon, hogy az élet a földön miképpen kezdődött, hogyan fejlődött a világ és miképpen végződhetik; elgondolkodtak a születés, az élet és halál titkain; ráeszméltek arra, hogy ezeken a dolgokon a végtelenségig lehet elmélkedni, megállás nélkül; hittek abban, hogy megismerkedhetnek sok ismeretlen dologgal, s ezért nem szüntek meg kérdezni, kutatni és az élet nagy kérdéseit tanulmányozni.

Valóban úgy van, hogy mi egybe vagyunk kapcsolódva őseinkkel a nagy valóságos örökségen át, amelynek hordozói vagyunk, és amelyet tovább kell adnunk az utánunk jövőknek.

Isten áldása legyen mindnyájatokon és azokon, akiket szerettek, és akik szeretnek titeket. Soha se feledjétek, hogy bármilyen nagyok a távolságok közöttünk, mi egy nagy, szent közösség tagjai vagyunk.

Beszédemet Pál apostol szavaival kezdtem, ugyancsak az ő szavaival fejezem be:

„Azért, szerelmes atyámfiai, erősen álljatok, búzgólkodván az Úrnak dolgában mindenkor, tudván, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban“ (1Kor 15, 58).

„Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek erősek... minden dolgotok szeretetben menjen végbe“ (1Kor 16, 13—14). Ámen.

CSONGVAY ATTILA

HALOTTAINKRA EMLÉKEZÜNK

Róm 14, 17; Lk 17, 20—21

Van egy súlyos kérdése életünknek, mely érdeklődésünk, vizsgálódásunk szélére került. Ez a kérdés olykor lefekezi, máskor felkorbácsolja erőinket. Kísér, mint egy jóbarát, vagy követ, szemét rajtunk tartva, mint az ellenség, ki-ki, ahogy alkátától függően megítéli. Időnként azonban megállít, előnkbe áll, nekünk szegzi tekintetét. Mi lesz velünk, ha meghalunk? És egyáltalán mi is a halál? Hova mentek el szeretteink?

Ezt kérdezzük, amikor tragikus hirtelenséggel, vagy lassú sorvadás után elragad valakit környezetünkben a kérlelhetetlen halál. Hová ment el ő, akinek helye ma üres, s immár örökre üresen maradt az asztalnál, a templompadban, a szívünkben. Érezzük, hogy elmenetelével szegényebbek lettünk. Helyét nem töltheti be senki, drága értékét többé nem pótolhatjuk.

Ezzel a kérdéssel vívódunk, tusakodunk halottaknapján, útban a temető felé, virággal kezünkben, miközben körülöttünk, szerte a világon falusi és városi temetőkbe, vagy kerti sirhantokhoz és jeltelen domborulatokhoz áramlik az élet, hogy ezen a napon emlékezzék a halálra. Apró mécsek messzevilágító fényénél semmi másra nem gondolunk, csak rá, csak rájuk, akinek vagy akiknek neve ma sokkal szebben zeng fülünkbe vissza, mint akkor, amikor annyiszor szólítottuk: édesanyám, édesapám, hitvestársam, testvérem. Napok óta csak rád, csak rátok gondolunk, kik levetkőztetek a testi életet, kik merev arccal mosolyogtok, s kik hozzánk testvériesültök a sirok domborulatán.

A csöndes percek meghitté melegednek, s kezdjük megérteni azt, hogy szárnyat bontott szeretteink, a gondviselés látható valóságai voltak mellettünk. Ők, akiket ma szeretetünk számbavesz az Örök Aldásnak közeli kis áldásai, s mint ilyenek meg nem szűnnek ma is vezetni, jóra és szépre buzdítani.

Az emberiség mindig hitt az élet halhatatlanságában. Sohasem a testet tartotta maradandónak; arról meggyőződött, hogy porrá lesz, szétbomlik, engedelmeskedik az anyagi világ törvényszerűségének.

A buddhisták a Nirvánában jelölik meg a földi élet folytatásának állapotát. Fájdalom és szenvedésmentes örök állapota ez a léleknek a földi lét eszményesített mása. A hinduisták a lélekvándorlást hiszik. Miután a lélek kiszabadult a testből, új valóságot keres magának, alacsonyabb vagy magasabb rendű élőlényt, aszerint, hogy előző életében a megtisztulás, vagy a bűn irányában haladt. És amikor teljesen megtisztult, többé nem kell újraszületnie, egyesül a legfelsőbb istenséggel.

A zsidók az Úr napjának eljövételét várják. Hitük szerint ez a nap a pusztulás napja az ember számára, amikor Isten legyőzi minden földi ellenségét. Ebből a pusztulásból csak azok menekülnek meg, akik igazaknak találtnak.

Ezt a nagy létkérdést mindezekig a világ legnagyobb prófétája, a Názareti Jézus válaszolta meg érthetően és megnyugtatóan. Jézus Istenországának nevezte az ember örökéletét, mely az anyagi világ kategóriáitól eltérően nincs a tér és az idő korlátai közé szorítva. Istenországa tartalmát életünk *minőségében* állapította meg. Így tanít: „...az Isten országa nem evés, nem ivás, hanem igazság, békeség és Szent Lélek által való öröm.” (Róm 14, 17) „Az Istenországa nem szemmel láthatólag jön el. Sem azt nem mondják: Imé itt, vagy: Imé amott van; mert imé az Isten országa ti bennetek van.” (Lk 17, 20—21.)

Istenországa tehát mibennünk van: A békeségben, az igazságban, a szeretetben, a lélek örömeiben. Tehát itt a földön is, amennyiben ezek az örök értékek képesek Istenországává nemesíteni életünket. Itt a mérték az embertársainkhoz való viszonyban rejlik.

Az is világos, hogy az örökélet kérdése a hit körébe tartozik.

— Hiszem, hogy az élet a halállal kiegészül, teljessé lesz.

— Hiszem, hogy Istenországának feltétele Isten látása és szeretése; Istent nemcsak én látom, hanem szeretteim is látják talán nálamnál sokkal tisztábban és szeretik nálamnál forróbb szeretettel.

— Hiszem, hogy Istenországának égboltozata mindig tiszta, kék, melyen ragyogó nap a szeretet. Ezen az égbolton mi is csillagok vagyunk: sápadtan pislogó, vagy fényesen ragyogó csillagok. Ma ismét előtűntek, s mi, akik kerestük a velük való találkozást, látjuk is őket. Nem lenn a föld mélyében, nem szeretett mocslyukkal arcukon, vagy úgy, ahogy utoljára láttuk, hanem fenn, közös égboltunkon, előttünk, önmagunkban, szívünk dobbanásában, Istenországában...

Az élet ma fejet hajt a halál előtt. Az élet visszaköveteli az élöket. Megállásunktól, fejhajtásunktól, eltöprengésunktől gazdagabbak lettünk. A temetők már nem emberi tragédiák helyei, hanem földi utak utolsó állomásai, felgömbülő vagy magunkba gömbülő pályáivek. Ezen a pályán, az emlékek útján mi is visszatérünk otthonainkba, a virágokra bízva a drága sirhalmokat. Aldott legyen Isten, hogy láttuk a láthatatlant. Aldott legyen az ő országáért, Istenországának békeségéért, igazságáért, örömeért, belénk oltott örök vágyáért. Amen.

ADVENTI ELŐKÉSZÜLET

Zsolt 37, 3

A kereszténység történelme a várakozás és a reménykedés néven emlegeti azt az időszakot, amely karácsony előtt négy héttel minden esztendőben ránk köszönt. Ilyenkor újra felidéződik lelkünkben a zsidó nép akkori nehéz élete, de nehéz sorában is megnyilvánuló törhetetlen hite és reménye, hogy a próféták által megjövendölt Messiás nemsokára megszületik s az elnyomott népnek szabadságot és boldog életet hoz. Ez jelentette számukra az adventet.

Advent számunkra nem annyira a várakozásnak és reménykedésnek, hanem inkább az önvizsgálatnak, a lelki előkészületnek az ideje. Nekünk nincs kire várunk, mert a mi szabadítónk Jézus személyében csaknem 2000 éve megszületett, minden évben bekopogtatott szívünk ajtaján, csak mi nem vártuk kellőképpen. Nem készítettük lelkünkben útját, nem egyengettük el szívünkben a szeretet ösvényét. Eppen ezért ezekben az adventi napokban fel kell tennünk önmagunknak a kérdést: milyen unitárius keresztény vagyok én? Hitemmel, magatartásommal, cselekvésemmel bizonyítom-e, hogy Isten jó gyermeke, Jézus hú követője, egyházam áldozatkész tagja, hazánk becsületesen dolgozó polgára vagyok? Ha lelkiismeretem vádolna emberi gyarlóságomért, mulasztásomért, közömbös magatartásomért, még sohasem késő, itt van újra az alkalom, hogy jóvátégym mulasztásom, hogy eleget tegyek Keresztelő János figyelmeztetésének: „térjetelek meg”. Még bebizonyíthatom, hogy számomra is megszületett Jézus, hogy én is ünnepelek igazi karácsonyt. Íme erre nyújt útmutatást a 37. Zsoltár 3. verse: „Bizzál az Ūrban és jót cselekedjél; e földön lakozzál és hűséggel élj.”

Négy dolgot követel a zsoltáriró: Istenben való bizalmat, jócselekedetet, szülőföld iránti szeretetet és hűséges életet.

1. Bizzál az Ūrban, ez az első követelmény. Ézsaiás próféta azt mondja: „akik az Ūrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a saskeselyűk, futnak és nem lankadnak meg, járnak és nem fáradnak el! Enekeskönyvünk 275. éneke így hangzik: „Akik bíznak az Ūristenben / törhetetlen hittel, / szégyent sosem valanak hitűkben, / tört sziv, hidd el, hidd el. / Mint a Sion hegy bérce állnak / ők rendületlenül, nem félnek, nem remegnek; állnak, / ledönthetetlenül.”

Az Istenben való bizalom az emberi lélek egyik legdrágább kincse. Forrása a legszentebb érzéseknek és a legnemesebb erényeknek. Gyógyító balzsama a szenvedőknek, a testi és lelki betegeknek. Vigasztalója a gyászolóknak, a bánatos szívűeknek. Világító fáklyája a tévelygőknek. Csodálatos erővel tölti meg az ember lelkét, melynek birtokában bátran szembenéz a bizonytalan holnappal, az élet sok-sok nehézségének és csapásának súlya alatt nem roskad össze, a méltatlan bánaltalmakért nem áll bosszút, bizik Isten igazságszolgáltatásában.

E bizalom adott bátorságot Dávidnak, a pásztorfiúnak, hogy megbirkózzék a népét gyalázó Góliáttal. Ez a bizalom adta ajkára e szavakat: „Az Ūr, aki megszabadított engem az oroszlánnak és medvének kezéből, megszabadít engem a filiszteus kezéből is.”

A bátyja haragja elől menekülő Jákóbnak félelemmel tele szívében ez a bizalom ébredt fel, amidőn Hárán pusztáján álmában így szólt hozzá Isten: „Ne félj, mert én veled vagyok akármerre mész, hogy megőrizzelek téged...” Ez a bizalom boldoggá tette őt és bátorsággal töltötte be szívéét.